

У Л У Г
ОКТАБРЬНЫҢ
60 ЧЫЛЫНГА
УТКУШТУР

ТУРА ХАЛЫШКЫННЫҢ
БҮДҮЗҮНДЕ

Совет эрге-чагырамы чыдарында Казахстан аймагы удуатарынын ө-бу-ланган баа оларын идеалгеин дуаламчылы-бле экономикалык болган ку-турууну турп корбоон ко-дуруушуну чедп алган. СССР-нин Улуу аймак-агы чедипшенирини дегел-гешине болган байыраг кежэге өз дугайын чуга-лан турган. Чуртуу Кол дегелгешине Казах ССР-нин хүшерине оу тура-кааткан.

Феодалдыг хожудангай чоруктан сайырагангай со-циализме чедп чэ чы-дарга дегелгеш орукту өз реуублика эркетини Ка-захстанына Компартияны-нын ТК-нын секретары С. Н. Иманов болган дегел-гешине кезишүнери ошалай дегелгеш. Ам өз-үчүзү индустриялык болган бедик курууларын чуртуу-дур. Казахстан-чуртуу өз улуу тараалан чедипшени бирөөн.

Казахстаныны чедип алган бугу-ле мүддери Улуу Октябрьдин тизелгешини, Коммунист партияны мерген улаанын политизи-калык ачымыла болдунар аркагы болганга өз кежэге ошалай айтып тур-ган. Республиканын аймак-лык агымды, хошхоуу тара-рачылары болган интеле-лигентияны чаа Конститут-цияны тутууну алаа-биле ийи даякыр күнөшпши-киниг ажалдан. СЭПНИ-нин XXV сессиясында то-гуугу шийттердин бот-тандырына төлөтпг салымшыны ишверелер.

ССР-нин Улуу аймак-лык чедипшенирини дегелгешине Хундулаа дипломун болган Алдын медалын Казахстанына то-дээкчелерине тывыкан.

Узут Октябрь болган социализмни даштымы политизиам деп эртем кон-ференцияда ССР-нин Даш-тымы херектер министр-ствозунун Дипломатия ака-демияны болган. Оон киркисиндери — ССР-нин Даштымы херектер минис-терствозунун харысаалам-дыг ажалдагылары, акаде-миялык башкылары, дегел-гешине болган даштымы чыдары, аймак-дуума социал-лист чурттарынын төлө-дөкчелери Совет күнүшине баа аймак-дуума социал-ист чурттарынын аймак-чу-рудууламын Октябрьдин даштымы политизиам идея-лары кол үндөпн ролуат болуу турарын боттаранын чугааларына ошалай дегел-геш.

Москва тогузунун болган чардылаамыны му-зейини бетиин туртууеу-түн алаа чык болбөгөшге узуктуруу белгешти чаа кезишпидини «Октябрь — Москвага» деп алаан. То-гузун ои-он чүддери, до-кументтер, фото-чуруктар болган помпач чекештиг тура халышканын белет-кэр бээ боттандынар та-лаам-биле болшевиктер партиянынын аймак-чу-рудууламын дугайын чуга-лан турар. 1918 чылда хү-лөп алаанган баштайгы Совет Конститутцияныг бот-тора дегелгеше хүндүзүг чедип элетпн турар.

НОВОСИБИРСК

Узут Октябрь болган Сибирьге социализм чаар-тылгаар деп темага эртем конференцияны Ново-сибирскке болган. Крае-новосибирск, Читадин, Иркутскке болган өскө-дө хоорайлардан келген оон киркисиндери каабан дегел-геш Сибирьни өзгөртүшө-бө байлаатарыны Коммунист партиянын удуртуламы-биле шенгештин ай турары социализмни аажок узут туртууеу күжүнү өз чы-рытылаанчк үдөгөр-чижэ болур дээрин дегелгеш турган.

УРАЛ

Революция болган дай-нычы алдарын Узут Ок-тябрьдын 60 чылынга ту-раскааттынын неделдэи Барым Уралдын хоорай-рында болган суураарында ажалган. Революциянын, хамаати дайнынын болган Ада-чуртууну Узут дайны-нын хоочунары-биле, бугу-руле мураккачылары-биле аймактар ужурашкан. То-гузүг чедипшени эскеруна-ларыны кылып турар.

(СЭТА).

1914 чылда чоттүг энес дегел-геш дайны кыптыгына үнгөн. Яны-бүрү чурттарына ка-питалистери кыпч дегелгешини арзында үзөкшн азырын бо-доштар. Капиталист буржуа бот-боттарынын тараалай чед-лерин, хоорай, шахталарын ба-ым алдыры болаш, хунаа-лык ажалган.

Олар алгыкымо-кыркым шат болганнар, а дайлаажагыры-че куш-акылыгы инкелерини ыдалап турганнар.

Чаргы-чаалыкысты уттуг кааптаалынар. Германияны тизелээр узуртуугу бел, Россияга чаа-чаа чедипшени немей ча-лап азыр узуртуугу бис—деп, орус капиталистер болган по-мощистер ажалыштарында, тараачыларында чагып-сур-ган турган.

Чед—деп, Ленин чуга-лаан.—Дайын деп чүе аймак-чынарда-да, тараачыларда-да херөз чок. Бүгү чурттар-тын пролетариятерини арзы-нда үзөкшн чүе чок. Дайын дэрге оларын чүгө-түрөгөдөгө, хооуураа чед-рлер. Дайныны узуртууш, боо-монгууна барын каргыштыг да-йныны бурдуулауларыче, бот-тарынын чакартарычы улап шыгаар херек.

Хаанын чаак шеринге өз ир хоругуугу турган. Солдаттар чыдарынын чедип кыпч шаш-кылапкан, немей солдаттар-тык аймак-дуума боюн алган, чагылаа берип, помещиктер болган капиталистерини чед-рип баа хосталганга чаалап алдырыны үзөш күзөп боодп турганнар.

Ажымчынар болган сол-даттар Ленинниг баш бури-наар көргөн дег ишчар хо-дөшпөнөр. Аш-чүтпа болган дайын-чаага чычын үдөгөн куураар 1917 чылдын фе-вралда тура халчы үнгөн, каргыштыг хаанын дүкүз-гөшкөндө дүжүр ошалай. 1905 чылда баштайгы революция-нын үдөгөр-чижэи элерип, бо-дуну эрге-чагырамын—Совет-терин туртуугу эгелгеш.

Капиталистер ажымчынар-нын тизелгешин хосталганга өз ир хоругуугу турган. Солдаттар чыдарынын чедип кыпч шаш-кылапкан, немей солдаттар-тык аймак-дуума боюн алган, чагылаа берип, помещиктер болган капиталистерини чед-рип баа хосталганга чаалап алдырыны үзөш күзөп боодп турганнар.

Ажымчынар болган сол-даттар Ленинниг баш бури-наар көргөн дег ишчар хо-дөшпөнөр. Аш-чүтпа болган дайын-чаага чычын үдөгөн куураар 1917 чылдын фе-вралда тура халчы үнгөн, каргыштыг хаанын дүкүз-гөшкөндө дүжүр ошалай. 1905 чылда баштайгы революция-нын үдөгөр-чижэи элерип, бо-дуну эрге-чагырамын—Совет-терин туртуугу эгелгеш.

Капиталистер ажымчынар-нын тизелгешин хосталганга өз ир хоругуугу турган. Солдаттар чыдарынын чедип кыпч шаш-кылапкан, немей солдаттар-тык аймак-дуума боюн алган, чагылаа берип, помещиктер болган капиталистерини чед-рип баа хосталганга чаалап алдырыны үзөш күзөп боодп турганнар.

КУЗЕЛ-СОРУУ ҮНДЫГ

Өз школары чыдарында-ла хуржериныг ымак чоран. Кандыг-бур арганы ажылаа-лаа 1967 чылда Красноар-хоорайга эртек. Алаа ССР-нин өз шалындөк көдө мөгел-ери келген. Оон узумдадан шалындөк чед дөш дегел-геш шыгыг болган. Ыччалаа-да Тыванын төлөкш Олар даш-тымын, тура-оруктуг хурешке чемпионоон. ССР-нин спорт мастерини кандидат аттыг ча-нып келген. 1968 чылда өз-лө шалындөк бири чед дөш маргалдаа киришкен. Оон бөрү бөрү арзында дика чедип чедип чемпион болган. ССР-нин спорт мастери деп бедик атты ора тыпшыкан.

3. ВОСКРЕСЕНСКАЯ

капчан чедип айрыл деп ай-тырдылар кыпч бургуушүгү сепкалы холдөшпн турган. Ленин оуу мынчаар тайла-дыраан: чүгө ажымчынар-нын болган түрөнг тараачы-ларыны эрге-чагырамын табышы-даа, хосталганга-да, хлөбт-даа хандырын шыдаар.

Тур чаакка бузуреп болбас, өз дэрге чүгө капиталистерини эрге-ажымын камгалап турар.

Владимир Ильич заводтарда ажымчыларга, казармада сол-даттарга, тараачылар сьезди-леринге хүлүп-не барып тур-ган. Капиталистерини Тур ча-аа биле Советтер деп ийи эр-те-чагырга хары узга туртп болбас дээрин өз чоран чед-леринге таймалырап тургу-лаан. Бүгү эрге-чагырга Совет-терини холдөшпн шычар узуртуугу.

1917 чылдын июль эгезинде Тур чаак солдаттарын герман фронтуну чаа шаар хал-дакшымычы сьездиг кири-шкен. Алаа дика хөй гижэ өлгөн. Кыяны хайыккан ажымчылар болган солдат-тар кудумчуке үнгүлөн күзөп. Мынчаар ишеп турганнар: «Министр-капалитистер сьези-Советтерге», «Хлөб, тайбын, хосталга херек!».

Тур чаак чыскаалганарыко хөе бооларып дужаатан. Дайын-на, 1905 чылдын ян-варда шыккан, Петроградтын куудумчулаарына хал холдөн берген. Контерволюционер-ле типографияны болган «Правда» солунун редакция-ны узуртууш калган. Болше-виктерини удуртууш болган чуну-дөш мурай Ленин тууду хоруттаарын ду-жаатан.

Ленинниг баш буригнаар чугаалааны шыккан, шак мы-чаар болган. Тур чаак дэрге хаан шыккан, шак-ла индиг дайын-дыр дээрин чон бил-ген. Нертияны Тон Комитетди Владимир Ильичини чакырар деп шийттирелгеш.

Эртеген туманалык мын

хөй кырылдан таваар сойку берген. Хүн чаа-ла хереп үнүп орган, кыптыгынын арзында оолдарыг өдүрөк эшпиг үнүп келген.

Сес хардыг Коля Емельянов шарынар шыргаймындап ийи-бээр топтап көрүп олур-ган.

Эшикшитян шыгыраан, суг-нуу чолуураан даажы дашна-ган. Коля мынчаар кылдыр эр өдүрөкшөшпн чаргыраан. Ол-ла ошалай кылдыр эдере-кыс өдүрөк баяны өз угжэ эр-гилдирин келтеп, димнааган. Ол дэрге «Кости ашалаа» ме-далыг берген. Оон хөле тывааык инкелеринг хеме көстүп кел-ген.

«Кости ашак» дэрге Вла-димир Ильич-дир. Оон алаачы-лары Яков Михайлович Свердлов биле Феликс Эдмундович Дзержинский болган. Чекеш-тиг тура халышканын бел-гелешини талаам-биле чугу-лаа ажал-херек дугайын чуга-лаажыр дөш Владимир Ильич-ке келгешери ол.

Владимир Ильич дайымын-дан 100 хүн дургууанда чаш-тышып келген. Солуп, хөй-ле бакшыларга чурттаан, бир чедер бир чедже улаганга кү-жү-лө турган, чед бургуушго оуу ажымчынар камгалап турган.

Дайымына туртуубас, чед-тер Ленин партиязын удур-тууш турган болган ажалыг ин-ги-биле сыйры харылаадыт болгангадан оуу шийттирдин дегелгеше белеткен.

Келсе-келсе, тура халыш-кына бугу чүе бедөк болган. Ыччалаа-да узугу ажал-хе-рестерини боттаранын шоо-луугу бузуревестер чедре тур-гулаар, индиг кижилер тура халышканын эгелээр хонүг чок турган болган оуу таваар-даткан. Эскерликчелер-даа бар болуулаан. Олар тура халыш-кыны Ленинниг планын дай-зыннарга айрып берипкен.

Ленинниг соолтуг чаштыныг хоргастаган чедри болшевик-тер партиязыны кезигүүгү Маргарита Васильевна Фофанович Петроградта Выборг талаамында баяны болган.

Федор Хаажыкпанович анык мөгелерин өстүрөп, оларга бодуну мергежялап, аргал-лаа дамчыдып бээр дөш до-стаамал сатыш салып чоругуу, мынчаанг хостугу үе-шатыла-лаа хараманамас. Ол каала-ла ажалдыг бөрү-дир, алаа сеп-ция туртууштар, оон шыкар мөгелер ишери үзөр. Олар 1970 чылда Ак-Довурактын учу-лишениги башкыларын учу-лишеле организааштан. Оларын Монгуш Асан, Владимир Масленков, Владимир Пахоев, Михаил Ховалыг шыкар мер-гежидиг тренерлер удуртуу турар.

Учулишениги шийиндөк ко-мандалары район, зона, рес-публика маргалдааларыга чыгыс улаа эсе шыкардыг чедерин ай келген. «Труд-о-вые резервы» спорт интиле-линиг спартакиадамында би-ри чедри эзел, кубокту яа-лап алган. Бо чедипшениге дөш Федор Хаажыкпановичини кыргеп узугу бээ эсе.

Хоочун мөгө сургууларын күш-дамыр кидиндигелгешин узурш ажалыг, аналкылары үдөш халышканын, өрөд-дир оларын мергежялиг би-линдер херекке бодуну би-линдер арга-дуркуулаан. Хү-жүр хараманаманг ымакым ажыдаар. Оон күзө-соруу

Х. ТААН-ООЛ.

Ак-Довурак хоорай.

Моел Арат Республиканын Звхкан аймак-ыг бот-тыгынг артистери Менкабар биле Гурбазарын тургусканы, совет-моол най-ы-раага тураскааткан «Моңге найырал» деп танчымы күүсөдип турары. А. ЗАЙЦЕВИЧ фотогу.

КУБОК — БАРЫН-ХЕМЧИКЧИЛЕРДЕ

Эртеген дыштаныр хүшерде Кызылдын спорт залында республиканын «Урожай» эки ту-ра спорт интилизениг бири бо маргалдаа баа-ла багай эсе киришкен. Ыччалаа-да барым-хемчикчилерге чет-пизе. Бо ийи районун командалары өске командаларга бо-ларга ишенилгит чоруну көр-гүшпөнөр.

Барым-Хемчик районун кыстары баштайгы хүшерде эзелеп шыкар ойнап келген. Олар боттарынын удуралык-чылары-биле бузурелгит бол-ган оюнуну чуруну шыгыг салган, чараш ойнап келгешер.

КУЛААН КЫЗЫПКАН

Мерген Мергенович Мергел-ди Шилерге чаага бизнес-артам чок апарам. Чыгарып калчар, караданчиг-даа, шу-гудуандыг-даа чүдүлөр көстүп көр-дир.

Узут-Хая» совхозун Ий-Тала салбырынын алаа-мында сарааттаан ситгешери зоорту эзелеп эзелген. Кышка чедир чүгү артырап, мал-маган элек-кө-дө долоон калчар четти. Сарааттарынын калкаалары чүгө бөрөстөп туткан, шимар чок. Алаакта эзелч хөй сараат-тарынын иштер ажаан керик-тей үнгүп калчкан. Ону көргө-чү, зоогулур-даа сатышып кы-рар. Харандагыч боор-дур.

Совхозтун ийек кадарымын С. Ламажанын интилизе маалыга белеткен ситгеш-ширбиншиг тоомча чок көрө янаа-дир дээрин билдирген. Баштайгы дээринде кажаа чок тургу-лаан чок-камыда сарааттарын харым хөй нурууанда оон ка-дарын инкестер хевирин бу-кан. Инкестер сарааттарын дойлап турда, С. Ламажан дүш-дө чок холдөшпн олурар. Чыгыс-ла чыкештен көрү-жөйп. Инок Ферманович ча-нымга шыкка И зона сараат турган. Калдарын, карактааска күжүгү шивтер чүгү боор, кыш келерип боодар, салтыр дээр

ТЕЛЕ-ВИДЕНИЕ

ОКТАБРЬ 25-ТЕ
МОСКВАДАН
10.00—Медээлер.
10.10—Эртеги гимнастика.
10.30—«Хилнчекти көрө-кө-рө». 4-ку сериям. Хөй сериямгы урай-чедеп теле-фильм.
12.—Дирин амантанган ора-нында». География эр-темирини кандидатка И. Н. Дроздов дамчы-дылган чоругуар.

13.00—«Куда конгалары». Урай-чедеп телефильм. 1-ги сериям.
14.00—16.30—Чалсар.
МОСКВАДАН
16.30—«Экин». Нервонгрия «Узөн кырында хүн».
17.00—17.40—Чалсар.
17.10—«Чогаалыг Чингиз Ай-матов-биле жууражылган».

18.00—«Мавдырыл чорук». Совет Эмгекчилер Мавды-ры, Армия генералы П. И. Батов дамчыдыл-ган чоругуар.
18.30—«Юбилейлг элчегте-ш-шальмын фтиш». Красно-дар крайынг ажалын чону рапорттап тур. СЭПНИ-нин Краснодар крайкомунун бириг сеп-ретары С. Ф. Медунов дамчыдылган киржир.

19.15—Телемдээлер.
19.30—«Хөй-лгити амыдыралы-нын экраны». Дамчы-дылган.
МОСКВАДАН
20.00—Телемдээлер.
КЫЗЫЛДАН
20.15—Телемдээлер.
МОСКВАДАН
20.25—«Тогузугу узугу-дуу-дыг документ».
20.40—«Хилнчекти көрө-кө-рө». Хөй сериямгы урай-чедеп телефильмиз премьераны. 5—6 серия-лар.

23.00—«Ев». Информациг про-грамма.
23.30—01.15—«Чезаш». Дегел-гейини узучу чогаалды-га фестивалында 2-ги чедерини паяндаары алган Полшанын, Мон-голиянын, Испанияныг, Грециянын программалары.

Булангыч алаакта болган Кара-Буулуца сарааттарын хевир баа-ла элекке бусту-гулап калгылаан. Оода-ла узусту контроль болушун даргаам С. Саидак-Дорку бо бүгүгү билер хевирден, хоругу берген чүе дег, кузалап кы-зылкан олтурарын чон кайгап турар.

А. САТ.

Узуг-Хем район.

КУБОК — БАРЫН-ХЕМЧИКЧИЛЕРДЕ

Эртеген дыштаныр хүшерде Кызылдын спорт залында республиканын «Урожай» эки ту-ра спорт интилизениг бири бо маргалдаа баа-ла багай эсе киришкен. Ыччалаа-да барым-хемчикчилерге чет-пизе. Бо ийи районун командалары өске командаларга бо-ларга ишенилгит чоруну көр-гүшпөнөр.

Барым-Хемчик районун кыстары баштайгы хүшерде эзелеп шыкар ойнап келген. Олар боттарынын удуралык-чылары-биле бузурелгит бол-ган оюнуну чуруну шыгыг салган, чараш ойнап келгешер.

КУЛААН КЫЗЫПКАН

Мерген Мергенович Мергел-ди Шилерге чаага бизнес-артам чок апарам. Чыгарып калчар, караданчиг-даа, шу-гудуандыг-даа чүдүлөр көстүп көр-дир.

Узут-Хая» совхозун Ий-Тала салбырынын алаа-мында сарааттаан ситгешери зоорту эзелеп эзелген. Кышка чедир чүгү артырап, мал-маган элек-кө-дө долоон калчар четти. Сарааттарынын калкаалары чүгө бөрөстөп туткан, шимар чок. Алаакта эзелч хөй сараат-тарынын иштер ажаан керик-тей үнгүп калчкан. Ону көргө-чү, зоогулур-даа сатышып кы-рар. Харандагыч боор-дур.

Совхозтун ийек кадарымын С. Ламажанын интилизе маалыга белеткен ситгеш-ширбиншиг тоомча чок көрө янаа-дир дээрин билдирген. Баштайгы дээринде кажаа чок тургу-лаан чок-камыда сарааттарын харым хөй нурууанда оон ка-дарын инкестер хевирин бу-кан. Инкестер сарааттарын дойлап турда, С. Ламажан дүш-дө чок холдөшпн олурар. Чыгыс-ла чыкештен көрү-жөйп. Инок Ферманович ча-нымга шыкка И зона сараат турган. Калдарын, карактааска күжүгү шивтер чүгү боор, кыш келерип боодар, салтыр дээр

Х. ТААН-ООЛ.

Ак-Довурак хоорай.

РЕДАКЦИЈАНЫҢ АДРЕЗИ:
ИНДЕКС 667000

Кызыл Шетякин-Кравченко кудумчуу, бажы № 3. ТЕЛЕФОННАРЫ: Редакторун 2-24-63, редакторун оралачыларынын 2-35-24, 2-31-75, пролагда калгышы 2-31-75, харыскалыгы секретарынын 2-23-54, партияныг ымыдырал калдынын 2-37-13, культура калдынын 2-23-54, козө ажал-агы калдынын 2-21-47, үдөшүгү калдынын 2-22-64, чааа калдынын 2-41-27, информация база совет туртуугу калдынын 2-20-60, корректорларыны 2-27-41, бухгалтерияны 2-12-45, секретариатын. 2-23-35, созун келбей барганда 2-32-75 телефонче долтар.